EILANDSRAAD VAN ARUBA

Notulen 1972 **No.** 1

N O T U L E N

van de openbare vergadering van de Eilandsraad

op maandag 31 januari 1972 des middags om 2.00 uur. 1)

Behandelde onderwerpen:

Enig agendapunt:

Behandeling van het tussentijds advies van de Arubaanse Raadscommissie Staatkundige Structuur dd. 27 januari 1972.

1) Deze vergadering werd ingevolge artikel 28 van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen aangevraagd door de raadsleden: C.Yarzagaray, G.F.Croes en G.A.Oduber.

DE VOORZITTER: O.S. Henriquez.

DE SEKRETARIS: A.J.Booi.

Aanwezig zijn de leden: H.Angela, A.M.Arends, G.F.Croes, M.Croes, O.Croes, P.Croes, J.S.Eman, A.Falconi, F.D.Figaroa, V.Kock, E.M.de Kort, J.M.Lacle, D.I.Leo, D.C.Mathew, G.A.Oduber, G.P.Trinidad, E. J.Vos, A.Werleman, C.Yarzagaray, alsmede gedeputeerde J.R.Frank.

Afwezig zijn de leden: J.A.C.Alders wegens ziekte en C.Pieters (buitenland).

DE VOORZITTER: Ik open hierbij deze openbare vergadering van de Eilandsraad van Aruba en heet U allen van harte welkom, ook de heren adviseurs van de zg. Rijks-commissie, die vandaag onze gasten zijn als toehoorder, heet ik van harte welkom bij deze bijzondere vergadering van de Raad. Enig agendapunt dat aan de orde is, is het volgende:

Agendapunt 1: Behandeling van het tussentijds advies van de Arubaanse Raadscommissie Staatkundige Structuur dd. 27 januari 1972.

Deze vergadering werd ingevolge artikel 28 van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen aangevraagd door de Raadsleden: C.Yarzagaray, G.F.Croes en G.A.Oduber.

Het zogenaamde tussentijds advies is naar ik aanneem in handen gesteld van de Raadsleden bij de oproeping voor deze vergadering. Ik open de algemene beschouwingen en als eerste spreker zal het woord voeren de heer C.Yarzagaray.

DE HEER C.YARZAGARAY: Señor Presidente, e miembronan di MEP, PPA y AVP ta gradici Bo pa Bo esfuerso cu Bo a haci pa yama e reunion aki hunto, pa asina nos por duna Raad un informacion tocante di e trabao di e comision.
Señor Presidente, manera nos sabi ta bien conoci aki na Aruba e desaroyonan den ultimo tempo na Hulanda y na Antiyas Hulandes cu ta tumando un curso cu nos miembro di comision a haya nos den e necesidad pa mas pronto cu ta posibel trece padilanti un tussentijds rapport. Manera nos sabi, Señor Presidente, e combersacionnan y e reunionnan cu lo worde tení den futuro ta dicidi e futuro estatal di Antiyas ta algo masha grandi pa e isla di Aruba. Nos tur ta na haltura cu e comision aki a worde instalá dia 8 di november 1971 cu un tarea pa studia e futuro estatal di Antiyas y di Aruba en particular. Nos tur ta na haltura cu dia 29 di november 1971 gobierno Antiyano a nombrá un comision cual comision lo tin como tarea pa bay studia e lazonan cu Reinado, e alternativanan pa yega asina na un estructura nobo.
Señor Presidente, e comision aki, mirando e urgencia cu ta reina den e actividad aki a dicidi di acerca Raad. Nos tur a haya caba un tussentijdsrapport ariba cual e comision aki kier haya e punto di bista di e Raad, cual ta e voz representativo di e pueblo arubano, e Raad cu ta eligí door di pueblo.
Señor Presidente, ta un derecho sagrado di cada pueblo pa dicidi pa nan mes e futuro di nan lugar. Ariba esakinan nos a mira e necesidadnan di e reunion aki.
Señor Presidente, lo mi kier haci uso di e oportunidad aki pa duna e Raad aki algun informacion di e actividadnan di e comision, cual a worde instalá door di e Raad aki dia 8 di november 1971. Den e reunionnan cu nos a tene, mi por bisa awe aki den cu e presidencia di e comision aki ta lo siguiente. Cada partido di e fraccionnan di Eilandsraad, esta tres, ta haya un termino pa sirbi como presidente di e comision. Kier meen cu nos tin un rouleer-systeem caminda cada un di nos pa un temporario tin presidencia.
Señor Presidente, a toca na nos fraccion di AVP di tin e presidencia aki te awe, 31 di januari, mayan ta pa e fraccion di MEP y otro luna pa e fraccion di PPA. Esaki no ta un rapport final, esaki ta un rapport interino pa e comision por haya sabi kiko ta e deseo di e Raad aki, pa sabi ariba ki punta di salida Aruba lo mester bay dicidi su destino. Nos a dicidi hunto cu e rapport interino, e tussentijds rapport tambe bin cu un mocion, cual mocion a worde apoyá pa señor Dr. Gustaaf Oduber, señor Gilbert François Croes y mi persona y cual mocion nos kier traté alabez hunto cu e rapport.
Si no tin nada contra nos kier bay over na lesa e mocion aki pa nos duna Raad di conoce kiko ta e puntanan cu nos kier haya un acuerdo ariba dje'le.

M O T I E

De Eilandsraad van Aruba, heden de 31e januari 1972, in openbare vergadering bijeen;

Gelezen:
het tussentijds advies dd. 27 januari 1972 van de "Arubaanse Raadscommissie Staatkundige Structuur", ingesteld bij raadsbesluit van 8 november 1971;

Overwegende;
dat het in het voornemen ligt van de bij Landsbesluit dd. 29 november 1971 no. 1 ingestelde advies-commissie, die tot taak heeft de onderwerpen, welke aan de orde zullen worden gesteld in de bij Koninklijk Besluit dd. 5 januari 1972 no. 1 ingestelde zg. Koninkrijkscommissie Staatkundige Hervorming, hier te lande nader te bestuderen, om zich allereerst te beraden over de toekomstige interne staat-

kundige structuur van de Nederlandse Antillen;

dat het voor zinvolle en vruchtbare beraadslagingen in bovenbedoelde advies-commissie van groot belang moet worden geacht, dat zij kennis draagt van de primaire wensen welke ten aanzien van voormelde structuur leven in de boezem van de eilandelijke volksvertegenwoordigingen;

dat het immers een onvervreemdbaar recht van de Arubaanse Volksgemeenschap is om zelf haar staatkundige structuur en toekomst te bepalen;

V E R K L A A R T :

I. dat het Eilandgebied Aruba bereid is mede te werken aan de vorming van een Antilliaanse Federatie, waaraan de eilanden vrijwillig deelnemen, uitgaande van de volgende basispunten:
   1. de erkenning van de zelfstandigheid van Aruba als deelstaat van de te vormen federatie;
   2. de erkenning en waarborging van het recht van de deelstaten tot vaststelling en wijziging van hun eigen constitutie (zg. constitutionele autonomie);
   3. de erkenning van het principe dat de bevoegdheden van het centrale federale gezag tot stand komen krachtens vrijwillige delegatie door de deelstaten.

II. dat de Eilandsraad van Aruba zich zal uitspreken over de banden met Nederland, eerst nadat er een duidelijk beeld verkregen is inzake onze toekomstige interne structuur;

en gaat over tot de orde van de dag.

Aldus gedaan in de openbare vergadering van 31 januari 1972.

Afschrift dezes te zenden aan:

de Regering van de Nederlandse Antillen,
de staten van de Nederlandse Antillen,
de Parlementaire Statuutcommissie uit de Staten
van de Nederlandse Antillen,
de Centrale Advies-commissie van de Nederlandse Antillen,
ingesteld bij Landsbesluit van 29 november 1971 no. 1,
de Eilandsraden van de Eilandgebieden Curaçao, Bonaire en
de Bovenwindse Eilanden,
de Bestuurscolleges van de Eilandgebieden Curaçao, Bonaire
en de Bovenwindse Eilanden,
de Eerste- en Tweede Kamer van de Staten-Genraal van
Nederland,
de Nederlandse Regering,
de Staten van Suriname,
de Surinaamse Regering.

Señor Presidente, esaki ta loke nos kier pone na orden awe y mi kier e oportunidad pa tur miembro por haya un copia.

DE VOORZITTER: Voordat de heer Croes het woord voert moet ik even de volgende formaliteit regelen. Aangezien wij deze motie gelijk behandelen met de algemene beschouwingen moet ik eerst vragen of deze motie

ondersteund wordt. Ik meen dat de heer Yarzagaray gesteld heeft dat het ingediend is door hem, het raadslid G.F.Croes en de heer G.A.Oduber.

De motie wordt ondersteund door de leden G.F.Croes en G.A.Oduber.

DE HEER G.F.CROES: Señor Presidente, mi ta kere cu nos tur aki den ta di acuerdo cu e dia aki atrobe ta un dia historico y kizas inolvidable den historia politica di Antiyas y di Aruba en particular. Ultimo simannan cu e tres partidonan ta traha hunto den e comision, es ta e Raadscommissie Staatkundig Structuur di Aruba, nos por a constata cu tur e partidonan tin e mesun puntonan di salida pa por trece nan deseonan padilanti encuanto nos futuro estructura estatal. Nos tur politiconan pues di tur partido di Aruba ta conciente di e deseonan cu ta reina den curason di nos pueblo y awe conhuntamente nos a firma e mocion aki y sigur-sigur unamimamente nos lo bay aproba loke ta e contenido di e mocion. Señor Presidente, e ambiente cu tabata reina, e manerá cu e comision tabata traha y tur partido tabata traha simultaneamente cu e comision, ta duna nos motibonan pa ser optimista encuanto di nos estructura estatal y esaki ta un garantia sigurąmente cu e dia a yega cu nos lo por presenta na nos pueblo algo cu nan ta satisfecho y feliz cuné.
Ta desde hopi aña caba nos pueblo ta sclama pa por haya e constitucion di cual nan ta desea. Nos ta consideré como un derecho sagrado y manera e ta poní na Hulandes, e ta un "onvervreemdbaar recht". Nos por traducié derecho sagrado of un derecho inanegable, un derecho intangible di nos pueblo pa nos por traha nos propio constitucion y alabez pa nos por cambia nos propio constitucion. Nos ta mira den e mocion unda cu nos ta declara pa cu e Raad e formacion di un Federacion Antiyano abase di plena libertad. Alabez nos a pone como siguiente puntonan basico, ariba cual nos lo mester bay traha nos constitucion, e reconocimiento di e independencia di Aruba como deelstaat di e Federacion. Na di dos lugar, e reconocimiento y garantia di e derecho di e deelstaten pa por stipula y pa por cambia nan propio constitucion loke ta poní den e terminologia "constitutionele autonomie".
Na di tres lugar, e reconocimiento di e principio cu e poderesnan cu e centrale federale gezag lo haya, ta worde delegá door di e deelstaten, abase atrobe di plena libertad. Y alabez den e mocion nos ta stipula cu Eilandsraad lo reuni na su debido tempo y mi ta kere cu e tempo ey lo ta denter di un termino basta corto pa duna un declaracion ariba e lazonan cu Hulanda. Señor Presidente, mi ta kere cu na e momento aki no ta oportuno pa nos bay back den historia pa duna un relato grandi di tur e momentonan grandi di nos pueblo. Nos ta corda y mi ta laga un revue masha chikito pasa ariba esaki, den aña 1930 con ora cu Corsow tabata sinti e poder grandi di Hulanda ariba e colonia Curazao, aki na Aruba semper nos tabata lucha contra e dominio di Corsow. Y awor, Señor Presidente, nos por a mira varios politiconan a traha den pasado y a lucha y te hasta dedica nan bida na logra esaki y despues nos por a tende con un promesa a ser hací na 1950, dia 11 di juli, Minister van Schaick den Tweede Kamer: "het grondbeginsel is aan de eilanden gegeven een volledige autonomie, dus de mogelijkheid hun eigen zaken zelfstandig te behandelen, los van het centrale gezag". E mesun Minister ta bisa dia 17 di september den Eerste Kamer: "de bezwaren worden in elk geval opgeheven door de hiervoor gestelde en nader bij Algemene Maatregelen van Bestuur uit te werken Eilandenregeling Nederlandse Antillen, waardoor Aruba de volledige zeggingschap zal krijgen over de economie en over het bestuur van het Eiland. Het zal zich dan ook in de toekomst niet meer behoeven te beklagen of ongerust te maken over de achteruitstelling van de zijde van het centrale gezag. Het Centrale Gezag houdt alleen in handen wat betrekking heeft met de gemeenschappelijke belangen van de zes eilanden". Y kiko ta e resultado, Dr. Boeli van

Leeuwen a bisé cu bonita palabra: "men heeft het ene bedoeld, maar het andere gedaan". Ta nifica cu tur e promesanan a resulta, casi nos por bisa, un fracaso. Señor Presidente, na e momento aki mi tin di conmemora e hecho di e fecha 20 di november ora cu Eilandsraad unanimamente a dicidi pa forma un comision pa studia e zelfbeschikkingsrecht of mas autonomia. Pero awor cu di parti di Hulanda nos por a tende cu mester bin cambio den nos constitucion, e momento a yega di trece e cambio drastico y completamente di acuerdo cu deseonan di nos pueblo. Nos a kere cu den pasado hopi promesas a ser hací y no a ser cumplí cu nan, e biaha aki mi ta kere cu Raad y tur politico di Aruba y nos por bisa henter e pueblo di Aruba, nos tabata tin un reunion cu representantenan di Antilliaanse Koninkrijkscommissie y tur por reuni nan mes cu e basispunten aki. Y aki ta depende di nos con nos lo bay traha pa realisa e obheto aki. Y ta deseo di Movimiento Electoral di Pueblo cu Raad y tur partido politiconan lo bay di acuerdo tambe na su debido tempo pa laga pueblo expresa su opinion ariba esaki, por ehempel pa medio di un plebicit.
Señor Presidente, for di e lugar aki mi kier a expresa mi satisfaccion di e manera cu tur politiconan di Aruba ta trahando ariba e materia aki y mi ta termina cu e deseo cu Todopoderoso por duna nos tur, y henter e pueblo di Aruba e forsa pa alcansa y realisa nos deseonan y di henter e pueblo di Aruba. Masha danki.

DE HEER G.A.ODUBER: Señor Presidente, e importancia di e reunion aki ta incalculable pa varios motibo. Entre otro, e rapport interino cu e comision a manda pa Raad aki a trece pa e Cuerpo maximo di e pueblo gobierno insular di Aruba, Eilandsraad, ta un rapport caminda e comision aki a hayé den un posicion cu mester a tuma un desicion ariba e puntonan basico di cierto tipo di gobernacion. E rapport aki y e mocion cu señor Yarzagaray a caba di lesa y ami como lider di fraccion di Partido Patriotico Arubano ta sostenele, ta sali for di un principio completamente distinto di e Staatsregeling y e ERNA cu ta goberna te awe. E ta sali for di un principio, caminda e soberanianan insular ta worde reconocí primariamente y for di djé ta worde delegá cierto poderio na Gobierno Central Federal. Señor Presidente, prome cu mi sigi ariba e punto aki mi kier a haci mencion cu nos fraccion no ta completo awe cu excepcion di señor Pieters cu ta ausente. Den un reunion di asina gran importancia lo ta mas cu husto pa clarifica e ausencia di e miembro aki y ta debí na su trabaonan cu ta haciele cu awe e ta ausente for di e isla di Aruba. Pero prome cu ela bay e tabata na haltura di e reunion aki y e deseonan di tur e miembronan aki y e mocion cu a worde presentá. Ela pidimi pa expresa na su nomber cu e ta bay di acuerdo cu tur loke ta worde proponí awe.
Señor Presidente, lo mi ta masha cortico despues di e dos oradornan cu a precedimi. Pero e principio cu ta worde usá pa formacion di e generacion manera nos ta weita cu ta un posibilidad realista pa nos yega na un Antiyas uní, ta basá fuertemente y en poco palabra ariba pagina 80 di e rapport di Dr. Boeli van Leeuwen, cu ta bisa mas of menos den e sentido aki: "Un isleño no tin un muraya di curá ariba cual e por steun pa papia y consulta cu su bisiña. E ta sintié isolá. Pa esey e instincto territorial den su caso ta mucho mas fuerte".
Señor Presidente, e rapport interino ta papia pa su mes, e mocion ta un di e formanan cu nos ta kere, ta mas realisable, cu awe nos por sigi trata den e lucha pa mantene Antiyas liber, pero sobre todo cu e principionan di soberania di cada isla.
Tambe mi kier a añadi cu e ausencia di señor Alders awe ta debí na enfermedad.
Señor Presidente, e principionan aki ta principionan basico.

Sin e principionan aki y sin un palabra desicivo ariba e mocion aki di e Cuerpo Legislativo di e territorio insular di Aruba, ta dificil pa e comision sigi traha den un caminda stipulá. Laga nos spera cu e mocion aki lo carga un unanimidad completo y cu nos por sigi traha den un union firme cu tanto e rapport como e mocion aki a sabi di carga for di e representantenan di pueblo aki den, pa nos por termina e ruta dificil, pero necesario sí, na e mesun manera di comprension y sentido di realidad, e responsabilidad enorme cu ta ariba nos schouder y cu un unimidad cu ta presenta e deseo y anhelo di e pueblo Arubano. Masha danki.

DE VOORZITTER: Mag ik hierbij even bevestigen dat inderdaad gedeputeerde Alders tevens Raadslid, verhinderd is de vergadering bij te wonen wegens ziekte.
Wenst de heer Yarzagaray nog een tweede ronde? De heer Croes? De heer Oduber nog een tweede ronde?
Zoniet, dan zijn wij hiermee gekomen aan het einde van de algemene beschouwingen en tevens aan het einde van de algemene beschouwingen op de motie, die ingediend is. Mag ik vragen of iemand hoofdelijke stemming verlangt op deze motie?

De heren G.A.Oduber, G.F.Croes en C.Yarzagaray wensen hoofdelijke stemming.

De motie wordt aangenomen met 19 stemmen vóór en geen stemmen tegen.

Vóór stemden de leden: H.Angela, A.M.Arends, G.F.Croes, M.Croes, O.Croes, P.Croes, J.S.Eman, A.Falconi, F.D.Figaroa, V.Kock, E.M.de Kort, J.M.Laclé, D.I.Leo, D.C.Mathew, G.A.Oduber, G.P.Trinidad, E.J.Vos, A.Werleman, C. Yarzagaray.

DE VOORZITTER: Wij zijn hiermee gekomen aan het einde van deze openbare vergadering. Ik kan niet nalaten om mijn grote waardering en bewondering uit te spreken bij deze als Voorzitter, dat de Eilandsraad van Aruba in een zo'n belangrijke zaak voor de toekomst van dit Eiland en de bevolking, erin geslaagd is om wederom eensgezind op te trekken en met de drie Raadsleden die reeds het woord gevoerd hebben, wil ik de hoop uitspreken dat ook in de toekomst het mogelijk zal zijn, want de moeilijkste tijd die komt nog.
Wij weten wat wij willen, maar wij zullen heel wat moeten doen om te bereiken wat wij willen en er zullen heel wat problemen zijn die opgelost moeten worden, ook op het technisch gebied. Maar met deze eensgezindheid heb ik er vertrouwen in en met Gods zege hoop ik dat wij inderdaad voor Aruba de meest ideale oplossing zullen kunnen vinden. Ik dank U allemaal en sluit deze vergadering.

De Voorzitter sluit de vergadering om 14.35 u. n.m.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van ....

De Voorzitter,

De Sekretaris,